

Шум О. В.

кандидат філологічних наук,

старший викладач відділу мовної підготовки

Національна академія прокуратури України (м. Київ)

ВИВЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У КОНТЕКСТІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ

У зв'язку із подіями в Україні останніх років розгляд військових текстів набув широкої популярності. Під час військового перекладу великого значення набуває точність перекладу, оскільки перекладений матеріал може слугувати основою для прийняття важливих рішень, проведення військових операцій тощо. Адекватність відтворення військових матеріалів передбачає не лише точну передачу змісту матеріалу, але і ретельніше відтворення його структурної форми, порядку частин і розташування матеріалу, послідовності викладу і ряду інших факторів, які можуть здаватися непотрібними, формальними, але мають велике значення для військового фахівця. Ознайомлення студентів у рамках спеціальних курсів із лексикою військового спрямування дає змогу розширити коло їхніх професійно-освітніх можливостей на сучасному етапі історичного розвитку.

Мета нашого дослідження полягає у розгляді особливостей вивчення військової термінології у контексті іншомовної підготовки та перепідготовки.

Основними завданнями нашого дослідження вважаємо зробити огляд сучасних розвідок у галузі викладання військової термінології, розглянути проблеми відтворення військової термінології та основні способи їх подолання.

Провідні дослідження у галузі військової термінології належать перекладознавцям О. Васильченку, Н. Гарбовському, Н. Денісовій, О. Дормідонтовій, Л. Нелюбіну, Р. Міньяр-Белоручеву, Г. Стрелковському, Г. Судзіловському, А. Швейцеру, чії праці зробили значний внесок в

теорію та практику перекладу, а також працям В. Балабіна, В. Гапонова, В. Лісовського, О. Чернишова та ін.

Військовий термін – це спеціальне найменування, яке має просту або складну формальну структуру (словосполучення), що співвідноситься з певним поняттям із сфери військової справи (військової науки, техніки, життєдіяльності військ і таке інше), в семантичній структурі якого є сема «військовий», «бойовий». Різновидами військової лексики є слова та фразеологізми, які не належать до літературної мови, вживаються, головним чином, в усному мовленні військових і утворюють різні соціально-функціональні класи слів, які складаються з неоднорідних за своєю функціональною характеристикою лексичних одиниць. Мовознавці вживають різні терміни для їх найменування: професіоналізми, жаргонізми, сленг [1; 5].

У текстах військової тематики широко застосовуються аббревіатури та акроніми, які часто значно ускладнюють переклад, особливо у тих випадках, коли йдеться про новоутворені лексичні одиниці, значення яких можливо встановити лише завдяки контексту або аналізу екстралінгвальної ситуації. Військовий сленг вважається специфічною частиною емоційно забарвленого шару військової лексики. З точки зору вживаності науковці розподіляють військовий сленг на дві частини: 1) досить широко вживається і входить як складовий елемент в просторічну лексику загальнонародної мови; 2) більш багаточисельна та має вузьку сферу вживання. Ця частина військового сленгу складається головним чином із специфічної просторічної військової лексики.

Як зазначає більшість науковців, військові тексти різняться від інших текстів насиченістю спеціальної військової лексики, широким ужитком військової та науково-технічної термінології, наявністю стійких словосполучень, характерних лише для військової сфери спілкування, значною кількістю військової номенклатури та спеціальних скорочень і умовних позначень, що використовуються лише у військових текстах.

Окрім вузькості сфери вживання, військовий сленг відрізняється від загальнонародної просторічної лексики наступними характерними властивостями: 1) використанням вузькоспеціальної військової термінології як у переносному розумінні, так і при словотворенні різного роду; 2) інтенсивним використанням скорочень; 3) інтенсивним запозиченням з гангстерського жаргону; 4) порівняно інтенсивнішим; 5) різко специфічним емоційним забарвленням (при переважанні елементів з негативною і грубо фамільярною забарвленням) [10, с. 14].

Військовому перекладу притаманні ті ж способи, методи, принципи та прийоми, що й іншим видам перекладів. Однак, через іншу комунікативно-функціональну спрямованість цьому виду перекладу притаманні спеціальні риси, пов'язані з особливостями стилю, лексики та граматики мови військових текстів.

Під час перекладу текстів військової тематики деякі труднощі становлять лексичні одиниці на позначення військових звань та рангів, що відрізняються, наприклад, у термінології НАТО та армії США: *сержант* – *sergeant* – *staff sergeant*; *прапорщик* – *warrant officer* – *sergeant major*; *старший прапорщик* – *senior warrant officer* – *sergeant major of the army*; *лейтенант* – *lieutenant* – *second lieutenant*; *старший лейтенант* – *senior lieutenant* – *first lieutenant*; *генерал-майор* – *major general* – *brigadier general*; *генерал-лейтенант* – *lieutenant general* – *major general*; *генерал-полковник* – *colonel general* – *lieutenant general* тощо [4, с. 136].

Не меншої уваги під час усного чи письмового перекладу текстів військової тематики заслуговують різного роду аббревіатури та скорочення, які здебільшого не мають відповідників у мові перекладу, а розшифрування займає значно більше часу, наприклад: *PFC* (*private first class*) – *старший солдат*; *LTG* (*lieutenant general*) – *генерал-полковник*; *LTC* (*lieutenant colonel*) – *підполковник*; *CI* (*counter-intelligence*) – *контррозвідка*; *HN* (*host nation*) – *приймаюча країна*; *PO* (*peace operations*) – *миротворчі операції*; *HA* (*humanitarian assistance*) –

гуманітарна допомога; CZ (combat zone) – зона бойових дій; MOOTW (military operations other than war) – операції невоєнного характеру тощо [4, с. 139-142].

Таким чином, із викладеного вище бачимо, що військова термінологія вимагає від фахівця значної уваги та ретельності, а також високого рівня компетентності. Відтворення текстів військової тематики має свої особливості. Із розвитком світових процесів та його глобалізацією, а відтак і виникненням певних збройних конфліктів та воєн зазначена нами термінологія не втрачає своєї актуальності. Із еволюцією військової справи, появою нової термінології та сленгу виникає необхідність більш детальних розвідок у цій галузі перекладознавчої науки, а ознайомлення студентів із такою лексикою у рамках спеціальних курсів дає змогу розширити коло їхніх професійно-освітніх можливостей.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Балабін В. Основи військового перекладу (англійська мова): Навч. посібник. – К.: Логос, 2004. – 208 с.
2. Волік Л. Переклад англійської військової термінології українською мовою [Електронний ресурс] – Режим доступу: essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/25448.
3. Гарбовский Н. Сопоставительная стилистика профессиональной речи (на материале русского и французского языков) / Николай Гарбовский. – М.: Наука, 1988. – 167 с.
4. Маркелова А. Словник військової прокурорської лексики англійської мови: довідкове видання / А.А. Маркелова. – Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. – 144 с.
5. Нелюбин Л., Дормидонтов А., Васильченко А. Учебник военного перевода. Английский язык. – М.: Воениздат, 1981. – 444 с.
6. Нелюбин Л. Учебник военного перевода: Английский язык: Спец. Курс / и др. – М.: Воениздат, 1984. – 346 с.

7. Нелюбин Л. Перевод боевой литературы. – Москва: Воениздат, 1989. – 510 с.
8. Перевод как лингвистическая проблема: Сб. статей / отв. ред. Н. К. Гарбовский. – М.: Высшая школа, 1982. – 118 с.
9. Стрелковский Г. Теория и практика военного перевода. – М., 1999. – 272 с.
10. Стрелковский Г., Латишев Л. Научно-технический перевод. – М.: Высшая школа, 2011. – 132 с.
11. Судзиловский Г. Сленг – что это такое? Англо-русский словарь военного сленга. М.: Воениздат Минобороны, 1973. – 182 с.
12. Karaban V. Translation from Ukrainian into English. – Vinnytsya: Nova Knyha, 2009. – 608 p.